Lietas arhīva Nr. A42-00507-24/5
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0119.A420203923.4.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2024.gada 19.janvārī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Aija Tauriņa,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Valsts sociālā apdrošināšanas aģentūras 2023.gada 20.jūlija lēmuma Nr.23/1604141 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) 2022.gada 20.septembra lēmumu Nr.22/2401192 pieteicējam /pers. A/ piešķirts slimības pabalsts par darbnespējas periodu no 2022.gada 19.jūnija līdz 2022.gada 1.septembrim.

Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) 2023.gada 18. aprīļa lēmumu Nr. 23/935211 (turpmāk – sākotnējais lēmums) pieteicējam noteikta slimības pabalsta pārmaksa par laika periodu no 2022. gada 19.jūnija līdz 1.septembrim, pieprasot atmaksāt pārmaksāto slimības pabalsta summu
6420,70 *euro*. Pieteicējs sākotnējo lēmumu apstrīdēja.

Ar aģentūras 2023.gada 20.jūlija lēmuma Nr.23/1604141 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

Pārsūdzētais lēmums pamatots ar to, ka saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 18.panta 1.punktu slimības pabalstu nepiešķir, ja persona darba nespējas laikā gūst ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais. Pieteicējam par valdes locekļa amata pildīšanu SIA /nosaukums A/un SIA /nosaukums B/ ir noteikta atlīdzība, kā arī mēnešos par kuriem tika izmaksāts slimības pabalsts, ir reģistrēti ienākumi un veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Tā kā pieteicējam par valdes locekļa pienākumu pildīšanu bija noteikta atlīdzība un veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (turpmāk – obligātās iemaksas), tad saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1. panta 2. punkta c) apakšpunktu pieteicējs ir darba ņēmējs. Ņemot vērā, ka pieteicējs slimības pabalsta izmaksas laikā guva ienākumus kā darba ņēmējs, pieteicējs slimības pabalstu ir saņēmis nepamatoti.

[2] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā. Pieteikumā norādīts, ka pārsūdzētajā lēmumā nepamatoti norādīts, ka darba nespējas laikā pieteicējs ir guvis ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteikums ir nepamatots un lūdz to noraidīt, papildus pārsūdzētajā lēmumā ietvertajiem apsvērumiem norādot, ka sabiedrības interesēs ir atgūt nelikumīgi izmaksātos sociālā budžeta līdzekļus.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1]panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi. Pārbaudījusi lietas materiālus, tiesa konstatē, ka procesa dalībnieki nav lūguši lietas izskatīšanu mutvārdu procesā un nepastāv citi šķēršļi lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tādējādi tiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot administratīvās lietas materiālus un procesa dalībnieku rakstveidā sniegtos paskaidrojumus, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[6] Lietā ir strīds par to, vai aģentūra konkrētajā gadījumā ir pamatoti konstatējusi slimības pabalsta pārmaksu pieteicējam par laika periodu no 2022. gada 19.jūnija līdz 1.septembrim. Aģentūra pārsūdzēto lēmumu ir pieņemusi ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 18.panta 1.punktu, kas nosaka, ka slimības pabalstu nepiešķir, ja persona darba nespējas laikā gūst ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais.

Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 3.panta pirmo daļu sociālā apdrošināšana ir pasākumu kopums, ko organizē valsts, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošo personu risku zaudēt darba ienākumu citstarp sakarā ar sociāli apdrošinātās personas slimību. Savukārt likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 1.panta 1.punktā ir skaidrots, ka apdrošināšanas gadījums ir sociālā riska gadījums, kas saistīts ar sociāli apdrošinātās personas darbspēju zudumu, ja tā rezultātā šī persona zaudē ienākumus.

Senāts ir skaidrojis, ka sociālais risks, kas noteic nepieciešamību personai saņemt sociālās apdrošināšanas izmaksu – slimības pabalstu, ir personas slimība, kuras dēļ persona nevar strādāt un gūt darba ienākumus. Jeb citiem vārdiem, noteicošais priekšnoteikums, lai personai rastos tiesības uz slimības pabalstu, ir minētā sociālā riska iestāšanās, ko savukārt raksturo vienlaicīgi pastāvoši divi apstākļi – darba nespēja slimības dēļ un ienākumu zaudējums minētās darba nespējas dēļ (*Senāta 2012. gada 23. marta sprieduma lietā Nr. SKA-96/2012 7. punkts*).

Līdz ar to likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 18.panta 1.punktā noteiktais izriet no sociālā riska, kas tiek apdrošināts slimības pabalsta gadījumā, proti, riska zaudēt darba ienākumu sakarā ar sociāli apdrošinātās personas slimību. Tādējādi, ja persona darba nespējas laikā gūst ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais, tai nav tiesību uz slimības pabalstu.

[7] Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1. panta 2. punkta c) apakšpunkts, darba ņēmējs ir kapitālsabiedrības valdes loceklis, ja atlīdzība ir faktiski noteikta.

No lietas materiāliem (*lietas 8.-11.lapa*) konstatējams ka starp pieteicēju un SIA /Nosaukums A/ un SIA „/Nosaukums B/ ir noslēgti pilnvarojuma līgumi par valdes locekļa pienākumu pildīšanu, nosakot atlīdzību par līgumā noteikto uzdevumu un pienākumu pildīšanu SIA /Nosaukums B/ 1610 *euro* mēnesī un SIA /Nosaukums A/ 1320 *euro* mēnesī.

Attiecīgi, ņemot vērā, ka pieteicējam par valdes locekļa pienākumu pildīšanu faktiski ir noteikta atlīdzība, pieteicējs likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē ir atzīstams par darba ņēmēju.

[8] No aģentūras 2023.gada 10.marta izziņas (*lietas 39.lapa*) izriet, ka pieteicējam darba nespējas perioda laikā no 2022.gada jūnija līdz 2022.gada septembrim ir deklarēti ienākumi SIA /Nosaukums A/ un SIA „/Nosaukums B/, no kuriem ir aprēķinātas un veiktas obligātās iemaksas kā par darba ņēmēju.

Ņemot vērā to, ka pieteicējam SIA /Nosaukums A/ un SIA „/Nosaukums B/ par valdes locekļa pienākumu pildīšanu bija noteikta atlīdzība, kas darba nespējas periodā tika aprēķināta, ieturot no tās obligātās iemaksas, ir secināms, ka pieteicējs kā darba ņēmējs darba nespējas periodā ir guvis ienākumus kā kapitālsabiedrības valdes loceklis.

Šajā gadījumā nav nozīmes, ka SIA /Nosaukums A/ un SIA „/Nosaukums B/ izziņās *(lietas 24., 25.lapa)* norādītajam par to, ka pieteicējs nav darba attiecībās ar šīm kapitālsabiedrībām, jo ar viņu nav noslēgts darba līgums, netiek veikta darba laika uzskaite un aprēķināta darba alga atbilstoši Darba likumam, jo nosakot pieteicēja tiesības uz slimības pabalstu, ir jāpiemēro sociālajās tiesībās ietvertie priekšnoteikumi darba ņēmēja statusa noteikšanai. Darba līguma noslēgšana un darba tiesisko attiecību konstatēšana saskaņā ar Darba likumā ietverto tiesisko regulējumu nav noteicošais, lai personai rastos tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Konkrētajā gadījumā tiesības uz slimības pabalstu ir noteiktas personu lokam, kas ir uzskatāmas par darba ņēmēju likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" un likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" izpratnē.

Ņemot vērā minēto, pieteicējam nebija tiesību laika periodā no 2022.gada 19.jūnija līdz 2022.gada 1.septembrim saņemt slimības pabalstu.

[9] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 34.panta otrās daļas 5.punkts noteic, ka personai ir pienākums atmaksāt pabalstus, kas piešķirti saskaņā ar šo likumu, ja personai slimības pabalsta saņemšanas laikā, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta informāciju, ir reģistrēti ienākumi kā darba ņēmējam un līdz ar to šī persona nepamatoti saņēmusi pabalstu.

Ievērojot to, ka pieteicējam slimības pabalsta laikā bija reģistrēti ienākumi kā darba ņēmējam, viņam ir pienākums atmaksāt izmaksāto slimības pabalstu par periodu no 2022.gada 19.jūnija līdz 2022.gada 1.septembrim 6420,70 *euro*.

Līdz ar to pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un tā atcelšanai nav pamata, secīgi pieteikums ir noraidāms kā nepamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālā apdrošināšanas aģentūras 2023.gada 20.jūlija lēmuma Nr.23/1604141 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese A.Tauriņa